

१. मण्डनदेउपुर नगरपालिकाका नगर सभाका सदस्यज्यूहरु, मण्डनदेउपुर नगरपालिकाको नगर सभाको १६ औं अधिवेशनमा हार्दिक स्वागत गर्दछु।
२. नेपाली जनताले विभिन्न कालखण्डमा गरेका ऐतिहासिक जनआन्दोलन, सशस्त्र सङ्घर्ष, मधेस आन्दोलन, सङ्गीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक नेपालको स्थापनार्थ गरेको त्याग र बलिदानलाई स्मरण गर्दै सो क्रममा आफ्नो अमूल्य जीवन उत्सर्ग गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात अमर शहिदहरूप्रति सम्मान र भावपूर्ण श्रद्धाङ्गली अर्पण गर्दछु।
३. मण्डनदेउपुर नगरपालिकाको नगरसभाको यस गरिमामय अधिवेशनमा मण्डनदेउपुर नगरपालिकाको प्रमुखको हैसियतले आगामी आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को नीति तथा कार्यक्रम आफ्नै प्रशासनिक भवनबाट प्रस्तुत गर्न पाउँदा गौरव महशुस भएको छ। सम्वत् २०७९ साल वैशाख ३० गते सम्पन्न स्थानीय तहको दोस्रो निर्वाचनबाट समेत पुनः नगर प्रमुखको पदमा निर्वाचित भई कार्यभार सम्हालेको दुई वर्ष पुरा भएको छ। यस अवधिमा नगरपालिकाको विकास र सुशासन कायम गर्ने दिशामा निकै दुरगामी र महत्वपूर्ण प्रभाव पर्ने कार्यहरूको थालनी गरिएको छ। यस कार्यमा नगरवासी तथा सरोकारवाला निकायहरूबाट भएको सहयोग, सहकार्य र समन्वयको लागि म मण्डनदेउपुर नगरपालिकाको तर्फबाट हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु।
४. मण्डनदेउपुर नगरपालिकाले स्थानीय सरकारको हैसियतबाट विभिन्न संरचनागत, नीतिगत, कानूनी, प्रशासनिक तथा व्यवस्थापकीय कार्य सम्पादन गरेको छ। मूलतः यस अवधिमा विगतदेखि सञ्चालित आवश्यक कार्यक्रमको निरन्तरता र शीघ्रताका साथ सम्पन्न गर्ने कुरालाई जोड दिई थुप्रै नवीन, सिर्जनात्मक र सुशासनका लागि अपरिहार्य मानिने योजना तथा कार्यक्रमको शुरुवात गरिएको छ। नगर सभा, नगर कार्यपालिका, विषयगत शाखा र वडास्तरबाट सम्पादन गर्नुपर्ने काम कारवाहीलाई प्रभावकारी रूपमा सम्पादन गर्न प्राथमिकता दिईएको छ।
५. नगरसभा र नगर कार्यपालिका अन्तर्गतका विषयगत समितिहरूको भूमिकालाई थप प्रभावकारी बनाउँदै लगिएको छ। आवश्यक विषयमा कानुन तर्जुमा, योजना तथा परियोजनाको निर्माण, सेवा प्रवाहमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गर्दै पारदर्शी शासन सञ्चालन गर्ने दिशामा अग्रसर भएका छौं।
६. सूचना र प्रविधिको उच्चतम् प्रयोग गरी सेवा प्रवाहलाई सहज बनाउन नगरक्षेत्र भित्रका सम्पूर्ण वडा कार्यालय, स्वास्थ्य संस्थाहरु र सामुदायिक विद्यायहरूमा निःशुल्क ईन्टरनेट सुविधाको व्यवस्था गरिएकोमा थप प्रभावकारी बनाईने छ।
७. शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सामाजिक विकास, भौतिक पूर्वाधार विकास, खानेपानी तथा सरसफाई, विपद व्यवस्थापन, न्याय निरुपणजस्ता विषयका कार्यक्रमलाई सञ्चालन गर्ने कार्यको निरन्तरतालाई प्राथमिकतामा राखेका छौं।

८. स्थानीय सरकार जनताको घरदैलोको सरकार हो । यो सरकार संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक नेपालमा लोकतन्त्रको अभ्यासको हिसाबले शासन प्रणालीको आधारस्तम्भ हो । त्यसैले स्थानीय सरकार जनताप्रति जिम्मेवार, भ्रष्टाचारमुक्त, सीमित साधनस्रोतको अधिकतम उपयोगमा दक्ष र मितव्ययी भयो भने मात्रै सङ्गीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र सफल हुनेछ भन्ने कुरामा नगरपालिका सचेत छ ।
९. मण्डनदेउपर नगरवासीको विकास, समृद्धि, जनअपेक्षा र हाम्रा प्रतिबद्धताहरूलाई आर्थिक रूपान्तरणको माध्यमबाट सफल बनाई नागरिकको आधारभूत आवश्यकता परिपूर्ति गर्नु स्थानीय सरकारको प्रमुख दायित्व हो । नागरिकको दैनिक जीवनयापनलाई सहज बनाउन तथा रूपान्तरण गर्न आर्थिक तथा सामाजिक विकासका योजनाहरूमा लगानी गरी नगरवासीको समृद्धि परिलक्षित हुने कार्यक्रमतर्फ नीति तथा कार्यक्रम केन्द्रित गरिएको छ ।

आदरणीय नगर सभाका सदस्यज्यूहरू,

अब म चालू आ.व. २०८०/८१ सम्ममा नगरपालिकाले सम्पन्न गरेका कार्यक्रमहरूको सङ्क्षिप्त समीक्षा प्रस्तुत गर्दछु ।

अ) परिमाणात्मक उपलब्धिहरू

१. चालू आ.व. २०८०/८१ मा बेमौसमी तरकारी खेतीमार्फत कृषकको आयस्तर वृद्धि गर्न १०२ वटा पक्की टनेल निर्माण, मकवानपुर-१ जातको धानको बिउ ९ हजार ९ सय ५० के.जी. तथा खुमल-४ जातको धानको बिउ १३ सय ५० के.जी कृषकसँगको लागत साझेदारीमा वितरण गरिएको छ । त्यसैगरी बोर्डेक्स मिश्न, पेस्ट र पेन्ट तयारी सम्बन्धी ४०० सय जना कृषकलाई तालिम प्रदान तथा प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत कृषकहरूको लागत साझेदारीमा बडा नं. ६, ७, ९ र ११ मा आलुवाली पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रमको निरन्तरता दिईएको छ ।
२. महामारीजन्य रोग विरुद्धको बृहत पशु खोप कार्यक्रम अन्तर्गत ७ हजार १ सय १४ गाई, ४ हजार ३ सय ८७ भैसी, ३ हजार बाखा, ८२ बंगुर गरी कुल १४ हजार ५ सय ८३ पशु चौपायलाई खोरेत खोप तथा १२ हजार बाखाहरूमा पि.पि.आर खोप लगाईएको छ । पशु आहार सेवा कार्यक्रम अन्तर्गत १४ सय के.जी जै घाँसको विउ वितरण गरिएको छ । गाई, भैसी, बाखा, बंगुर तथा कुखुरा सहित कुल ३२ हजार ९ सय ९५ पशु वस्तुलाई भेटिरिनरी औषधि वितरण, ४ हजार ७ सय ५५ गाई, भैसीमा कृतिम गर्भाधान सेवा प्रदान, १ सय ३ कुकुरको स्थायी बन्ध्याकरण तथा ६ सय ३५ वटा कुकुरलाई रेविज विरुद्धको खोप लगाईएको छ । त्यसैगरी प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना मार्फत विभिन्न बडाहरूमा कृषकहरूको लागत साझेदारीमा बाखा पकेट क्षेत्र विकास कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिइएको छ ।

३. पशु वस्तुमा देशै भरि महामारीजन्य रूपमा देखिएको लम्पिस्किन रोग यस नगरमा समेत फैलिएकोले यसको रोकथामको लागि ९ हजार ३ सय ५० पशु वस्तुमा यस रोग विरुद्धको खोप लगाउने कार्य सम्पन्न भएको छ।
४. यस नगरपालिकामा एक घर एक धारा कार्यक्रम अन्तर्गत चालु आ.व. २०८०/८१ मा थप २१७ घरधुरीमा धारा निर्माण सम्पन्न हुदैँ हालसम्म कुल ७ हजार ५ सय ३७ घरधुरीमा स्वच्छ पिउने पानीको व्यवस्था गरीएको छ। बाँकी घरधुरीहरूमा एक घर एक धारा निर्माण गरी जडान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईएको छ।
५. चालु आ.व. २०८०/८१ मा १९ हजार ४ सय ४६ मिटर खानेपानी पाईप बिछ्याइएको, १४ वटा इन्टेक, ५ वटा PVC पानी ट्याङ्की र ५ वटा RVT ट्याङ्की निर्माण गरीएको, ७ वटा पम्प खरिद गरीएको, ३ वटा इनार र कुवा निर्माण र मर्मत गरीएको, भल्भ च्याम्बर ४ वटा र खानेपानीको मुहान संरक्षण गर्न ६०० मिटर धेराबार गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
६. चालु आ.व. २०८०/८१ सम्ममा यस नगरको नगरकोट-गैहीविसौना-हिगुवापाटी सडक खण्डको १.७ कि.मि. यस नगरपालिका र संघीय सरकार तथा बागमती प्रदेश सरकारको साझेदारीमा कालोपत्रे गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। त्यसै गरी नगरकोट-नयाँगाँउ-कुन्ताबेशी सडक खण्डको कुल १८ कि.मि., नरसरी पौवाटार सडक २.५ कि.मी तथा फेदी बैकल्पिक सडक १.४ कि.मि. सडक कालोपत्रे गर्ने कार्य बागमती प्रदेश सरकारको सहयोगमा सम्पन्न भएको छ। हिगुवापाटी-जोगीटार-दोलालघाट सडकको १९ कि.मि. संघीय सरकारको सहयोगमा कालोपत्रे गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। हाल सम्म जिरोकिलो-हेलम्बु सडक बाहेक यस नगर क्षेत्र भित्र ४२.६ कि.मि. सडक कालोपत्रे गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ। नगरपालिकाले निर्धारण गरेको सडक मापदण्ड बमोजिम नगर क्षेत्र भित्रका प्रमुख सडकहरूमा हाल सम्म ५० कि.मि. सडक चौडा गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
७. यस नगर क्षेत्र भित्र रहेका सडकहरूमा हालसम्म, ५ हजार ७ सय ७१ मिटर पक्की नाली निर्माण, ११ वडा कल्भर्ट निर्माण, १५३ कि.मि. सडकको मर्मत सम्भार, १४ कि.मि सडक ग्रावेल र १५.८ कि.मि नयाँ ट्र्याक खोल्ने कार्य सम्पन्न भएको छ।
८. यस नगर क्षेत्रभित्र सञ्चालनमा रहेका सडक मध्ये १.२ कि.मि. सडक आर. सि. सि. ढलान सम्पन्न भएको, ६० थान हुम्पाईपको प्रयोग भएको र २८५ थान र्याविन जाली प्रयोग गरी नागरिकको आवागमन सहज बनाईएको जानकारी गराउन चाहन्छु।
९. नगरवासीको शान्ति सुरक्षा र आवागमनमा सहजता ल्याउन नगरपालिकाले विभिन्न स्थानमा ९१ वटा सोलार बत्ति जडान गरेको छ।

१०. कृषि योग्य जमिनमा सिंचाई सुविधा उपलब्ध गराई उत्पादन बृद्धि गर्न नगर क्षेत्रभित्र २.५ कि.मि. सिंचाई कुलो आर सि.सि. गरिएको छ।
११. यस नगरपालिकामा बसोवास गर्ने अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू मध्ये ११४ जनालाई रातो कार्ड, २६६ जनालाई निलो कार्ड, १७५ जनालाई पहेलो कार्ड र १०९ जनालाई सेतो कार्ड प्रदान गरी ६७४ जना व्यक्तिहरूको अभिलेखीकरण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ।
१२. यस नगरपालिकामा बसोवास गर्ने ६२७ जना महिला र ६१४ जना पुरुष गरी जम्मा १२४१ जना ज्येष्ठ नागरिकलाई ज्येष्ठ नागरिक परिचय पत्र प्रदान गरिएको छ।
१३. यस नगरपालिकामा हालसम्म टोल विकास संस्था र उपभोक्ता समिति समेत गरी ११२ वटा संस्था दर्ता, ३४६ वटा व्यवसाय दर्ता, ९४ वटा सहकारी संस्था दर्ता/सूचीकृत, ५४ वटा संघ संस्था सूचीकृत, ११७ कृषि समूह, तथा कृषि फर्म र वन समूह गरी २५९ वटा दर्ता र ३१ वटा कम्पनीलाई "घ" वर्गको निर्माण व्यवसायी इजाजत पत्र प्रदान गराएको छ।
१४. यस नगरपालिकाबाट श्रम स्वीकृती लिनेको संख्या १४५ जना पुगेको छ।
१५. प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रम अन्तर्गत यस नगरभित्र रहेका अदक्ष ४९१ सुचिकृत वेरोजगार मध्ये आ.व. २०८०/८१ मा ६६ जनालाई न्यूनतम १०० दिनको रोजगारी प्रदान गरिएको छ। साथै यस कार्यक्रमको साझेदारीमा वडा नं. ३, ७, ८ र ९ मा ५ वटा सिढी निर्माण संगै नागरिकको दैनिक आवात जावतमा सहजता थपिएको छ।
१६. गरिवी निवारणका लागि लघु उद्यम कार्यक्रम मेड्पा अन्तरगत हाल सम्म यस नगरपालिकामा आ.व. २०८०/८१ मा थप २५ जना सहित जम्मा २७० जनालाई सिपविकास तालिम प्रदान गरिएकोमा २२५ जनालाई उद्यम व्यवसायमा संलग्न रहेको र उनीहरूको आयआर्जन समेत बृद्धि भएको छ।
१७. सुरक्षित आप्रवासन सामी कार्यक्रम अन्तरगत यस नगरपालिकाले १९८ जना लाई वित्तीय साक्षर बनाएको, ५५ जनालाई मनोसामाजिक परामर्श तथा ४ हजार रुपये ९ जनाले बैदेशिक रोजगारी सम्बन्धी सूचना/परामर्श उपलब्ध गराइएको छ।

आदरणीय नगरसभाका सदस्यज्यूहरू,

आ) (गत आ. व. २०८०/८१ को) विषय क्षेत्रगत उपलब्धिहरू

क) पूर्वाधार विकास

यस नगरपालिकाले नागरिकलाई सहज सेवा प्रदान गर्ने गौरवको आयोजनाको रूपमा अघि सारेको नगरपालिकाको प्रशासकीय भवन सम्पन्न भएको छ। नगरपालिकाले ५ बेडको मण्डनदेउपुर आधारभूत नगर अस्पताल निर्माण गरी हाल सञ्चालनमा ल्याईसेकेको छ र संघीय सरकार नगरपालिकाको साझेदारीमा त्यस अस्पताललाई स्तरोन्नती गरी १५ बेडको नगर अस्पताल निर्माण गर्ने कार्य भईरहेको छ।

ख) आर्थिक विकास

उद्योग ग्रामको प्रारम्भिक पूर्वाधार तयारी अन्तर्गत जग्गा प्राप्ति, जग्गा सम्याउने, घेराबार र पाले घर निर्माण कार्य गरी उद्योग मन्त्रालयमा नमूना उद्योग निर्माणिका लागि पक्की नाली सहितको उद्योग ग्राम पँहुच सडक निर्माण गरिएको छ।

ग) सामाजिक विकास

सामुदायिक विद्यालयको सिकाइ उपलब्धी अभिवृद्धि गरी गुणस्तरीय शिक्षाको सुनिश्चितता गर्न विद्यालय प्रधानाध्यापक र शिक्षकलाई कार्यसम्पादन सम्झौता गरी प्रोत्साहन र दण्डको व्यवस्था, मातृभाषा तथा स्थानीय पाठ्यक्रम निर्माण गरी कक्षा ३ सम्म तामाङ्ग र दनुवार भाषा विषय पठनपाठन प्रारम्भ, नगरपालिका अन्तर्गतका विद्यालयहरूमा इन्टरनेट जडान र मल्टिमिडिया सामग्रीहरू वितरण, ३ वटा विद्यालयमा पुस्तकालय, २ वटा माध्यामिक विद्यालयहरूमा विज्ञान प्रयोगशाला तथा २३ वटा आधारभूत विद्यालयमा कम्प्यूटर तथा प्रिन्टर र ८ वटा बालविकासमा स्मार्ट टिभी वितरण गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ। ल्याव निर्माण कार्य सम्पन्न गरिएको छ। मण्डनदेरपुर आधारभूत अस्पताल सञ्चालन गरी आकस्मिक सेवालगायतको अन्य स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्न थालिएको छ।

घ) सुशासन र सेवा प्रवाह

नगरपालिकाको योजना तथा कार्यक्रमलाई व्यवस्थित बनाउन आवधिक योजना, मध्यमकालिन खर्च संरचना, नगर प्रोफाईल निर्माण कार्यलाई प्राथमिकताका साथ सम्पन्न गरिएको छ। नगरपालिका अन्तर्गतका सम्पुर्ण कार्यालयहरूलाई ऐउटै नेटवर्कमा ल्याउन ८६ किलोमिटर प्राईभेट नेटवर्कको लागि फाईवर विस्तार गर्ने कार्य सम्पन्न गरिएको छ। नगरपालिकामा आफ्नो ब्रोडब्याण्ड सेवाको लागि पूर्वाधार निर्माण कार्य गरिएको छ। नगरपालिकाको घटना दर्ताका लागि सबै वडाहरूमा दर्ता शिविर सञ्चालन गरी तथ्याङ्ग अध्यावधिक गरिएको, वैदेशिक रोजगार प्रोफाईल निर्माण कार्य अघि बढाईएको, विभिन्न कम्प्यूटर सफ्टवेयरहरूको प्रयोग गरी नगरपालिकाले दिने सेवाहरू छिटो, छरितो प्रदान गर्नुका साथै डिजिटल माध्यमबाट घर नक्सा पास गर्ने कार्य पुर्णरूपमा कार्यान्वयमा ल्याईएको छ। वडा वडामा शिविर सञ्चालन गरी अपाङ्गता पहिचान तथा परिचय पत्र वितरण कार्यलाई निरन्तरता दिइएको छ। साथै एकीकृत सम्पति कर सङ्कलन तथा व्यवस्थापन प्रत्येक वडा कार्यालयबाटै सूचारु गर्न सफ्टवेयर खरिद गरिएको छ।

आदरणीय नगरसभाका सदस्यज्यूहरू,

मण्डनदेरपुर नगरपालिकाको "देउपुर र मण्डन - कृषि र पर्यटन" भन्ने नाराको मर्मलाई आत्मसात गर्दै समुन्नत, समृद्ध र सबल नगरपालिका एवम् सुखी नगरबासी बनाउने आकाइक्षा पुर्ति गर्न आ.व. २०८१/८२ को नीति तथा कार्यक्रम यो सम्मानित सभा समक्ष प्रस्तुत गर्न चाहान्छु।

क) पूर्वाधार विकास

१. उत्थानशिल भौतिक संरचनाको निर्माण र त्यसको दिगो संचालनको लागि आयोजनाको सम्भाव्यता तथा वातावरणीय प्रभावको मुल्यांकन गरेर मात्र विकास निर्माणका कार्य अघि बढाईने नीति लिईने छ। नगरक्षेत्रभित्र सम्भाव्यता अध्ययन, वातावरणीय प्रभावको विश्लेषण तथा प्राविधिक मुल्याङ्कन विना स्थानीय पूर्वाधार निर्माण गरिने छैन।
२. नगरक्षेत्रभित्र निर्माण भएका सडकहरूले चर्चेको नीजि स्वामित्वमा रहेको जग्गाको रेखाङ्कन गराई लगत कट्टा गर्ने कार्यको थालनी गरिनेछ।
३. नगरभित्रका सडकहलाई दिगो संचालन गर्न तथा सडक यातायात सेवालाई व्यवस्थित गर्न "नगर यातायात गुरुयोजना" निर्माण गरी लागू गरिनेछ।
४. सडक निर्माण, स्तरोन्नति र मर्मत गर्दा हरित सडकको अवधारणा लिई नगरक्षेत्र भित्रका मुख्य-मुख्य सडक किनाराका दाँयाबायाँ सौन्दर्यजन्य बोटविरुद्ध रोपी हरियाली प्रवर्द्धन गरिनेछ।
५. सङ्घीय तथा वागमती प्रदेश सरकार सँगको लागत साझेदारीमा नगरपालिकाले प्राथमिकता निर्धारण गरेको सडक खण्डहरूको स्तरोन्नती तथा कालोपत्रे गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ।
६. नगरपालिकाको केन्द्रबाट वडा केन्द्र जोड्ने प्रत्येक वडाका मुख्य-मुख्य सडकहरूलाई बाहै महिना यातायातका साधन सञ्चालन योग्य बनाइनेछ।
७. यस नगर क्षेत्रभित्र संचालनमा रहेका सार्वजनिक यातायात संचालन हुने मुख्य सडकहरूलाई बाहै महिना संचालन योग्य बनाईने र सो कार्य वडा कार्यालय मार्फत नीजि क्षेत्रबाट गराई उक्त कार्यको भुक्तानी सडक मर्मत सम्भारकोष बाट तत्काल दिने व्यवस्था मिलाईनेछ।
८. वडा नं. १२ को वडा कार्यालय भवन निर्माण कार्य बागमती प्रदेश सरकारसँगको साझेदारीमा थालनी गरिनेछ। साथै सञ्चालनमा रहेका वडा कार्यालयहरूको मर्मत सम्भार गरी सञ्चालन योग्य बनाईने छ।
९. नेपाल विद्युत प्राधिकरण सँगको सहकार्यमा नगर क्षेत्र भित्रका मुख्य शाहरी केन्द्रमा सडक बत्तीको व्यवस्थापन गरिनेछ।
१०. नगर क्षेत्रभित्र रहेका सम्पूर्ण सडकहरूको वर्गिकरण गरी मुख्य नगर सडक, रणनीतिक सडक, लिङ्क रोड, कृषि सडक र बस्ती स्तरीय सडक नामाकरण गरिने छ।

ख) आर्थिक विकास

अ) कृषि तथा पशुपालन

११. किसानले उत्पादन गरेका कृषि उपजको उचित मूल्य प्रदान गर्न संघ र प्रदेश सरकारसँगको साझेदारीमा नगरक्षेत्र भित्र गोदामघर, शीत भण्डार (कोल्ड स्टोर), कृषि

उपज सङ्कलन तथा विक्री केन्द्र वा हाटबजारको व्यवस्था गरिनेछ। यसका लागि स्थानीय व्यवसायी, व्यावसायिक कृषि फर्म, सहकारी र अन्य सङ्घसंस्थाहरूसँग साझेदारी गरिनेछ ।

१२. कृषि उत्पादन बृद्धिका लागि कृषि चुन वितरण तथा तरकारी, अन्नबाली र फलफूलको बिउ बेर्नाको नर्सरी निर्माण गरी वितरणको व्यवस्था गर्ने नीतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । पकेट क्षेत्रमा आधारित स्थानीय बिउ र बेर्ना उत्पादन र वितरणलाई प्राथमिकता दिईने छ ।
१३. नगरपालिका क्षेत्रभित्रका कृषकहरूको पहिचान, वर्गीकरण, तथ्याङ्क व्यवस्थापन गर्ने नीतिगत व्यवस्था गरी किसान परिचय पत्र वितरण कार्यको थालनी गरिनेछ ।
१४. जमिनको अवस्था हावापानी माटो तथा उत्पादनको सम्भावना भएको स्थानको पहिचान गरी प्रतिस्पर्धाका आधारमा एक वडा एक एक उत्पादन कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
१५. बागमती प्रदेश सरकारको सहयोगमा पशु स्वास्थ्य क्लिनिक स्थापना गरिनेछ। नगरपालिका अन्तर्गतिका सबै वडाहरूमा पशु सेवा प्राविधिकको कार्यतालिका बनाई सेवा उपलब्ध गराइनेछ। पशु स्वास्थ्य जाँच घुम्ती शिविर सञ्चालन गरी गोबर तथा रगत जाँच गर्ने कार्यका लागि आवश्यक औषधी र उपकरण उपलब्ध गराईनेछ ।
१६. किसानले उत्पादन गर्ने फसल तथा पशुजन्य उत्पादनमा हुने क्षतिलाई न्यूनीकरण गर्न बाली बिमा र पशुपन्छी बिमालाई विस्तार गरिने छ। कृषि उत्पादन तथा पशुपन्छी उत्पादनमा संलग्न किसान तथा उद्यमीहरूलाई कृषि बिमाका लागि आवश्यक प्रिमियम रकममा पचास प्रतिशत अनुदान उपलब्ध गराइनेछ ।
१७. रैथाने प्रजातीको बालीको संरक्षणको लागि बिउ बैंक स्थापना गरिनेछ ।
१८. नगरपालिकाले घोषण गरेको कृषि पकेट क्षेत्रमा नमूना नर्सरी स्थापना गरी रोजगारी सिर्जना गर्ने लगानी कर्तालाई अभिप्रेरित गर्न कार्यविधि बनाई उत्पादनको आधारमा अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ ।
१९. दूरध उत्पादक किसानहरूलाई प्रो त्साहन गर्न नगरपालिका र वडा कार्यालयहरूले गर्ने सबै कार्यक्रममा चिया, कफि, कोक फ्यान्टा जस्ता तयारी पेय पदार्थको सङ्खामा स्थानीय कृषिकबाट उत्पादित दुध तथा मोहिको प्रयोगलाई अनिवार्य गरिने छ ।
२०. विश्व खाद्य तथा कृषि संगठन संगको सहकार्यमा राम्रो उत्पादन, राम्रो पोषण, राम्रो वातावरण र राम्रो जिवन प्रवर्द्धन गर्न नमुना कृषि ग्राम कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
२१. संघ र प्रदेशको साझेदारीमा भूमि बैडकको स्थापना तथा जग्गाको लगत व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
२२. माटो परीक्षण ल्याब र कृषि बाली रोग परीक्षण ल्याब स्थापना गरिनेछ। सबै वडाहरूमा कृषि प्राविधिकको कार्यतालिका बनाई सेवा उपलब्ध गराइनेछ ।

२३. सहकारी संस्थाहरूको सहकार्यमा कृषि उपज, बीउ, विषादी तथा दानाको सूपथ मूल्य पसल खोल्ने व्यवस्था गरिनेछ। साथै रासायनिक मलको विक्री वितरण कार्यलाई व्यवस्थित बनाउन अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी बनाईनेछ।
२४. कृषि क्षेत्रमा भौगोलिक अवस्था तथा जलस्रोतको उपलब्धता अनुसार सतह सिंचाई, थोपा सिंचाई, लिफट सिंचाईका लागि उपकरणमा ५० प्रतिशत सम्म अनुदानको व्यवस्था गरिनेछ।
२५. सौर्य उर्जाको प्रयोगबाट लिफट सिंचाई आयोजना संचालन गर्न बैकल्पिक उर्जा प्रवर्द्धन केन्द्र संग सहकार्य गरिने छ।
२६. रासायनिक मलप्रतिको परनिर्भरता घटाउँदै जैविक मल उत्पादनतर्फ किसानहरूलाई आकर्षित गराउने, हानिकारक विषादीको प्रयोगलाई निषेध गर्दै जैविक किटनाशक औषधिको प्रयोगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
२७. भौगोलिक विशेषता र वडाको विशिष्टताको आधारमा वडागत रूपमा कृषि उत्पादनका पकेट क्षेत्रहरू निर्धारण गरिनेछ। सो क्षेत्रमा आबद्ध कृषकहरूको आयआर्जन वृद्धिका लागि पकेट क्षेत्रगत उत्पादनलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
२८. रैथाने बाली संरक्षण गरि नगरवासीको जोकिकोपार्जनमा सहयोग गर्न कोदोबालि, फापरवाली तथा तोरीबालीमा अनुदान कार्यक्रम संचालन गरिने छ।
२९. प्रदेश सरकारबाट दुध उत्पादनका लागि प्राप्त अनुदान रकम कार्यान्वयनका लागि कार्यविधि बनाईने छ।
३०. सञ्चाय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयको च.न. ४२२, मिति २०८१/०३/०५ गतेको पत्रबाट लेखी आएको उच्च प्रभावयुक्त सामुदायिक विकास परियोजना मार्फत तपसिल बमोजिमका कार्य सरकार निजी साझेदारीमा संचालन गरिने छ।
  - क. मण्डनदेउपुर नगरपालिकामा उत्पादित दुधहरू वान्डिङ तथा प्याकेजिङ गरी विक्री वितरण गर्ने उद्योगको स्थापना गरिने छ।
  - ख. मण्डनदेउपुर नगरपालिकामा शीतभण्डार निर्माण तथा कृषि उपज प्रवर्द्धन केन्द्रको स्थापना गरिने छ।

आ) उद्यम विकास

३१. नगरमा निर्माणाधीन औद्योगिक ग्रामलाई निर्माण सम्पन्न गरी सञ्चालनमा ल्याईनेछ। उक्त स्थानमा संचालन हुने घरेलु तथा साना उद्योगहरूलाई प्रोत्साहन स्वरूप पहिलो वर्ष शत प्रतिशत, दोस्रो वर्ष पचास प्रतिशत र तेस्रो वर्ष २५ प्रतिशत कर छुटको व्यवस्था गरिनेछ।
३२. स्नातक वा सोभन्दा माथि उतीर्ण गरेका, व्यावसायिक योजना पेश युवाहरूलाई छुनौट गरी योजना प्रस्तावनाका आधारमा संघ प्रदेश सरकार एवम् वित्तीय संस्थाको सहकार्यमा

सहुलियत ऋणको व्यवस्थाका लागि सहजीकरण तथा परिक्षणको रूपमा सहुलियत पूर्ण ऋणको व्यवस्था गरिनेछ ।

३३. साना तथा घरेलु उद्योग सञ्चालन तथा उद्यमीहरूको क्षमता अभिवृद्धि, वित्तीय व्यवस्थापन, कच्चा पदार्थको व्यवस्थापन र बजारीकरण, बजार सूचना केन्द्रको विकास, प्रविधिको व्यवस्था र लगानी अभिवृद्धिका लागि सङ्गीय तथा प्रदेश सरकार, निजीक्षेत्र, विकास साझेदार संस्थाहरू, गैरसरकारी संस्था तथा सरोकारवालाहरूसँग सहकार्य गरिनेछ । घरेलु उद्योगलाई ठूला खरिदकर्ता र सुपर मार्केटसँग सम्बन्ध कायम गर्न सहजीकरण गरिनेछ ।
३४. नगरपालिका अन्तर्गतिका लघु, साना तथा मझौला उद्योग/व्यवसायलाई प्रवर्धन गर्नका लागि उद्यमशीलता सम्बन्धी अभिमुखीकरण, प्राविधिक सिप विकास तालिम तथा मौजुदा उद्यमीहरूको स्तरोन्नतिका लागि क्षमता अभिवृद्धिका साथै नवीन प्रविधि हस्तान्तरण गरिनेछ ।
३५. नगरपालिकामा श्रम बैड्क स्थापना गरी श्रम माग गर्ने संस्था वा निकायलाई श्रमिक उपलब्ध गराउन नगरपालिकाले समन्वय र सहकार्य गर्ने छ । रोजगारीको खोजीमा रहेकाहरूको सहयोगका लागि सूचना उपलब्ध गराउने तथा नगरक्षेत्रमा नै स्थानीय माग अनुसारको सीपमूलक तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
३६. श्रमिकहरूलाई पञ्चिकरण गरी परिचय पत्र वितरण गरिने कार्य आरम्भ गरिनेछ ।
३७. वैदेशिक रोजगारमा संलग्न वा रोजगारीबाट फर्केका व्यक्तिहरूलाई उद्यम सञ्चालन गर्न सहजीकरण गर्ने, उद्योग व्यवसाय सम्बन्धी बेसलाइन सर्वेक्षण गरी स्थानीय बजार र नजिकका अन्य बजारको माग संकलन, रोजगारी र स्वरोजगारीको सम्भावना पहिचान गरी अनौपचारिक क्षेत्रमा कार्यरत मजदुरहरूलाई औपचारिक प्रणालीमा ल्याउन आय आर्जनको कार्यमा संलग्न गराउने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
३८. सीप सँग जोडिन चाहने यस नगरका युवालाई प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा सम्बन्धी तालिम दिई रोजगारीको बजारमा जाने अवसर मिलाइनेछ ।
३९. महिला तथा पुरुष श्रमिकले समान ज्याला पाउने गरी न्यूनतम ज्याला निर्धारण, आधारभूत श्रम अधिकार र श्रम मापदण्डको कार्यान्वयन, श्रमिक सङ्गठन, श्रमिक प्रतिनिधि तथा रोजगारदाता संस्था एवम् प्रतिनिधि समेतको प्रतिनिधित्व हुने गरी नगरप्रमुखको अध्यक्षतामा श्रम सल्लाहकार परिषद् गठन गरी श्रमिकको अभिलेख राख पञ्चीकरण गर्ने तथा योगदानमा आधारित सामाजिक सुरक्षा योजनामा अनौपचारिक तथा स्वरोजगार श्रमिकलाई समेत जोड्ने प्रबन्ध गरिनेछ ।
४०. स्थानीय तहका उत्पादनलाई निजी क्षेत्र र सहकारीसँगको साझेदारीमा ग्रेडिड, प्याकेजिड र ब्रान्डिड गरी व्यवसायीकरण तथा बजारीकारण गर्ने प्रत्साहन गरिने छ ।

४१. यस नगरभित्र संचालनमा रहेका उद्योग, कलकारखाना, पसल, होटल लगायतका सम्पूर्ण व्यवसायको दर्ता र सूचिकृत गर्ने कार्य पौष मसान्त भित्र सम्पन्न गरिने छ।

इ) पर्यटन विकास

४२. नगर क्षेत्रको पर्यटन विकासका लागि पर्यटन विकास गुरुयोजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गरिनेछ।

४३. मुख्य पर्यटकीय स्थलहरूमा मनोरञ्जन सहितका सेवाहरू दिने इको पार्क, फन पार्क, पदमार्ग, जिपल्याण्ड, साइकिलड रुट, भाषिक तथा सांस्कृतिक सङ्ग्रहालय र स्थानीय भेषभूषा प्रदर्शनका लागि नाच घरको स्थापना गर्ने कार्य अगाडी बढाईनेछ।

४४. नगरकोट, ठुलीचौर, थामीडाँडा, बुद्धयुम्का जस्ता प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्यहरूमा पर्यटन पूर्वाधारको विकास गरिनेछ।

४५. कृषि पर्यटन, गाउँ पर्यटन, भाषिक, सांस्कृतिक र धार्मिक पर्यटन अभिवृद्धि गर्न नमूनाको लागि आ.व. २०८०/८१ मा क्षेत्र निर्धारण गरी कम्तीमा २ वटा होमस्टेको विकास गरिनेछ।

४६. यस नगर क्षेत्रभित्र साहसिक खेल गन्तव्यको विकास गर्न सम्भाव्यता अध्ययन गरिने छ। नगरपालिकाको पर्यटकीय सम्भव्यतालाई उजागर गर्न तथा पर्यटन प्रवर्धन गर्न मुख्य-मुख्य पर्यटकीय स्थानहरूको विद्युतीय एवम् सञ्चार माध्यमबाट प्रचार-प्रसार गरिनेछ।

४७. पर्यटन प्रवर्द्धनको लागि नगर क्षेत्रभित्र उपयुक्त देखिएको एक स्थानमा पर्यटकीय पदमार्ग निर्माण गरिनेछ।

४८. पर्यटक क्लिनिक, पर्यटक एम्बुलेन्स, पर्यटन प्रहरी सेवा र पर्यटन सूचना केन्द्रको व्यवस्था गरिनेछ।

४९. नगरकोट ठुलीचौर क्षेत्रका सामुदायिक वन उपभोक्ता समुहरूलाई वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन तथा वनको सौन्दर्यकरण मार्फत पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन गरी प्रर्यटक आकर्षण गर्न प्रोत्साहन गरिने छ।

५०. कृषि पर्यटनलाई प्रवर्द्धन गर्न कार्यक्रम संचाल नगरिने छ।

ग) खानेपानी तथा सरसफाई

अ) खानेपानी

५१. यस नगरमा बसोबास गर्ने नागरिकको खानेपानी र सरसफाई आधारभूत आवश्यकता हुन्। उक्त आवश्यकता हरेक घर परिवारमा पिउने पानीको व्यवस्था गरिनेछ।

५२. नगरभित्रको जलस्रोतहरूको नक्साङ्कन गर्ने कार्यलाई प्राविधिकको संयोजकत्वमा समिति गठन गरी अभिलेखिकरण गरिनेछ। स्रोतहरूको संरक्षणको लागि क्रमशः दीर्घकालीन गुरुयोजना बनाई लागू गरिनेछ।

५३. मण्डनदेउपुर बृहत सुख्खा क्षेत्र खानेपानी तथा सरसफाई आयोजना दुई वर्षभित्र सम्पन्न गर्न सहजीकरण गरिने छ ।
  ५४. नगरकोट क्षेत्रको खानेपानी व्यवस्थापन लागि आवश्यक परेमा जग्गा व्यवस्थापन गर्न र सो खानेपानी योजनाका जग्गा खरिदका लागि अग्रिम रूपमा रकम संकलन गराईनेछ ।
  ५५. नगरपालिकाभित्रका पोखरी, कुवा, इनार, मुहान, ढुङ्गेधारा आदिको संरक्षणका लागि प्रयेक वडामा वडा तहको संरक्षण समिति बनाई अभिलेखिकरण गर्ने अभियान संचालन गरिनेछ ।
- आ) आधारभूत स्वास्थ्य सेवा**
५६. नगरबासीको स्वास्थ्यसम्बन्धी विवरण वडामा रहेका स्वास्थ्य संस्था मार्फत अद्यावधिक गरी उमेर र रोगको अवस्था अनुरूप सचेतना, परामर्श र उपचारात्मक सेवा उपलब्ध गराईने छ ।
  ५७. पचास वर्ष उमेर पुगेका सबै नागरिकको वर्षमा एक पटक उच्च रक्तचाप, मधुमेह, मुटु, मृगौला, कलेजो, ध्वासप्रधास, महिलाको पाठेघरको मुखको क्यान्सर स्क्रिनिङ लगायतका नसर्ने रोगहरूको नगर अस्पतालबाट निःशुल्क परीक्षणको व्यवस्था गरिनेछ ।
  ५८. सबै वडाहरूमा स्वास्थ्य चौकीको स्तरोन्नति तथा सहरी स्वास्थ्य क्लिनिक सञ्चालन गरिने छ । नगरभित्रका स्वास्थ्य संस्थामा सुल्केरी गराउनेका लागि निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवा, अशक्त अपाङ्ग भएका नागरिक तथा जेष्ठ नागरिकहरूलाई निःशुल्क एम्बुलेन्स सेवा उपलब्ध गराउने कार्यलाई निरन्तरता दिईनेछ ।
  ५९. मौजुदा ५ शैयाको नगर अस्पताललाई विस्तार गरी १५ सैयाको अस्पतालमा स्तरोन्नति कार्य दुई वर्ष भित्र सम्पन्न गरिने छ । अस्पताल संचालनका लागि आवश्यक जनशक्ति व्यवस्थापन गरिने छ ।
  ६०. दलित, लोपोन्मुख, सीमान्तकृत तथा विपन्न वर्गका सुल्केरीलाई अतिरिक्त पोषण उपलब्ध गराउन विभिन्न संघ सम्बन्धी रोगहरूमा सहजीकरण गरिनेछ ।
  ६१. नसर्ने दीर्घ रोगहरू स्पाइनल कर्ड, मुटु, मृगौला, क्यान्सर, ध्वासप्रधास सम्बन्धी रोगहरूमा सहजीय सरकारले उपलब्ध गराउने आर्थिक सहयोगमा सहजीकरण गरिनेछ ।
  ६२. महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकालाई दिईदै आएको प्रोत्साहन भत्तालाई निरन्तरता दिईने छ ।
  ६३. सइक्रामक रोगहरूको रोकथाम, नियन्त्रण तथा उपचारका लागि धूम्ती स्वास्थ्य शिविर संचालन गरी स्वास्थ्य परीक्षणको व्यवस्था गरिनेछ । साथै स्वास्थ्य बीमाको दायरमा सम्पूर्ण नगरबासीलाई आवढ हुन प्रोत्साहन गरिनेछ ।
  ६४. प्रजनन स्वास्थ्य अन्तर्गत नगरपालिकाको नगर अस्पताल, स्वास्थ्य चौकी, सहरी क्लिनिकबाट नियमित स्वास्थ्य परीक्षण, परामर्श, खोप तथा युएसजी सेवा लगायत सुरक्षित मातृत्व सेवा प्रदान गरिनेछ ।

६५. नेपाल सरकारबाट निशुल्क वितरण गरिने ९८ प्रकारका औषधिको सहज उपलब्धताको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
६६. नगर अस्पतालको सेवालाई सहयोग पुग्ने गरी नगरक्षेत्र भित्र संचालनमा रहेका स्वास्थ्य सेवा प्रदायक संस्थाहरू मध्ये तीन वटा संस्थालाई रिफरल सेन्टरको रूपमा विकास गरिनेछ ।
६७. नगरपालिकाभित्र कार्यरत गैरसरकारी र सामुदायिक संस्थाहरूसँग समन्वय गरी स्वास्थ्य सम्बन्धी सचेतना, परीक्षण कार्य र उपचारात्मक शिविरहरू सञ्चालन गरिनेछ ।
६८. मण्डनदेउपर नगरपालिका अस्पतालबाट स्वास्थ्य बीमा सेवा उपलब्ध गराईनेछ ।
६९. नेपाल टेलिमेडिशिन सोसाईटी संगको साझेदारीमा मण्डनदेउपर नगरपालिका भित्र रहेका कम्तिमा ३ वटा स्वास्थ्य संस्थाबाट टेलिमेडिशिन सेवाको सूचारु गरिने छ ।

इ) युवा तथा खेलकुद विकास

७०. बालबालिका तथा युवाहरूको शारीरिक र मानसिक विकासका लागि खेलकुदका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्न नगरमा नगरस्तरीय खेलकुद प्रतियोगिताहरू सञ्चालन गरिनेछन् । यस नगर अन्तर्गतका विद्यालय तथा क्लबहरू बीच खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गर्ने, नगर बाहिर हुने खेलकुद प्रतियोगितामा नगरको प्रतिनिधित्व हुने गरी प्रतियोगिताहरूमा सहभागी हुने व्यवस्था मिलाइने तथा क्लबहरूलाई खेलकुद सामग्री उपलब्ध गराइनेछ ।
७१. नगरपालिकामा युवा सहभागिता वृद्धि गर्न युवा परिषद् तथा खेलकुद परिषद् गठन गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
७२. नगरपालिका भित्रका युवालाई आयमूलक, व्यावसायिक र सीपमूलक तालिम प्रदान गरिनेछ ।
७३. युवाहरूलाई लक्षित गरी सरकारी सेवा प्रवेशका लागि सेवा प्रवेश तयारी (लोक सेवा तथा शिक्षकसेवा आयोग तयारी) कक्षाहरू सञ्चालन गर्न नीजि क्षेत्रलाई अनुमती प्रदान गर्ने तथा बार्षिक रूपमा कम्तीमा एउटा तयारी कक्षा नगरपालिकाको नगरपालिकाको आन्तरिक स्रोतबाट संचालन गर्न नीति लिईने छ ।
७४. नगरपालिकामा खेलकुद विकासका लागि मेयर कप खेलकुद प्रतियोगिता सञ्चालन गरिनेछ ।
७५. नगरपालिका स्तरीय खेलकुद विकास समिति, महिला परिषद, दलित उत्थान परिषद तथा आदिवासी जनजाति उत्थान परिषद गठन गरिनेछ ।
७६. नगर स्तरीय खेलकुद मैदान निर्माण तथा कबड्हल निर्माण गरिनेछ ।

ई) शिक्षा विकास

७७. यस नगरक्षेत्र भित्र रहेका सामुदायिक विद्यालयमा कार्यरत शिक्षकहरूको सामान्यतय शैक्षिक शात्र सुरु हुन भन्दा अगाडी बर्षमा एक पटक मात्र सरुवा गर्ने नीति गरिनेछ ।

७८. सबै सामुदायिक विद्यालयहरूमा बालमैत्री उद्यान निर्माण गरी क्रमशः हरित विद्यालय निर्माण अभियान संचालन गरिने छ ।
७९. विद्यार्थी कम भएका माध्यमिक विद्यालयहरूलाई नजिकका विद्यालयमा माध्यमिक तहको कक्ष समायोजन गरी भौगोलिक अवस्था, विद्यालयको दुरी र भौतिक पुर्वाधारको अवस्था अध्ययन गरी छनोट भएका मा.वि.मा ९-१२ को कक्षा संचालन गर्ने नीति लिईने छ ।
८०. यस नगरक्षेत्र भित्र रहेका सम्पूर्ण सामुदायिक विद्यालयमा तहगत स्थायी शिक्षक हरुवीच खुल्ला प्रतिस्पर्धा गराई प्रधानाध्यापक छनोट गरी स्थानीय शिक्षक सेवा आयोगले सामान्यतया ५ बर्षको लागि नियुक्तिको सिफारिस गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ । यसरी नियुक्त भएका प्रधानाध्यापकले ५ बर्षको विद्यालय सुधार कार्ययोजना बनाई नगरपालिकाबाट अनुमोदन गराउनुपर्ने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
८१. शिक्षकको कार्यसम्पादनलाई वृत्तिविकास र सरुवा बढुवा प्रयोजनसँग आबद्ध गरी नतिजामा आधारित स्वचालित प्रणालीको विकास गरिने छ ।
८२. दीर्घकालीन शिक्षा विकास गुरुयोजना निर्माण गरी साधारण र प्राविधिक शिक्षामा नयाँ कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने विद्यालयहरूलाई अभिप्रेरित गरिनेछ ।
८३. यस नगरक्षेत्र भित्र रहेका युवाहरूलाई सीप, क्षमता, दक्षता सहित रोजगारीको वजारमा पठाउन मण्डनदेउपुर नगर प्राविधिक तालिम केन्द्र स्थापना गरी संचालनमा ल्याईनेछ ।
८४. विभिन्न विश्वविद्यालयहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरी नगरक्षेत्रभित्र रहेका युवाहरूलाई प्राविधिक विषयमा उच्च शिक्षा अध्ययनको अवसर सिर्जना गर्न समन्ययात्मक भूमिका निर्वाह गरिनेछ ।
८५. अभिभावक विहीन बालबालिकाहरूको माध्यमिक शिक्षासम्मको निशुल्क अध्ययनको लागि आर्थिक सुविधा सहितको अवसरको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
८६. विद्यालयहरूमा लैडिंग तथा अपाङ्गमैत्री भौतिक संरचनाहरू निर्माण तथा आवश्यकताको आधारमा छात्राहरूका लागि सेनेटरी प्याड र महिनावारी बेडरेस्टको व्यवस्था गरिनेछ ।
८७. सामुदायिक विद्यालयमा अध्ययन गरी एस.ई.ई. उत्तिर्ण गरेका दलित, पिछडिएको वर्ग, अति विपन्न र जेहेन्दार छात्रछात्रालाई अध्ययनपछि नगरपालिकामा कम्तीमा ३ वर्षसम्म सम्बन्धित क्षेत्रमा अनिवार्य सेवा गर्ने गरी कृषिमा-१ जना, स्वास्थ्यमा-१ जना र इन्जिनियरिङ्गमा-१ जनालाई भौचरमा आधारित छात्रवृत्ति प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
८८. अपाङ्गता भएका बालबालिकालाई शिक्षा उपलब्ध गराउन विषेश व्यवस्था मिलाईने छ ।
८९. आधारभूत तहका सबै सामुदायिक विद्यालयहरूमा स्थानीय पाठ्यक्रम र छनोट भएका आधारभूत विद्यालयमा मातृभाषा शिक्षा लागू गरिनेछ ।
९०. स्थानीय तहको परीक्षा नियन्त्रण कार्यालय स्थापना गरी विद्यार्थीहरूको सिकाइ उपलब्ध परीक्षण गर्ने व्यवस्था गरिने छ ।

९१. यस नगर क्षेत्रभित्र बसोवास गर्ने विद्यार्थीका लागि डेडीथुम्का पब्लिक क्याम्पसमा उच्च शिक्षाको स्नातक तह अध्ययनका लागि मण्डनदेउपुर नगर छात्रवृत्ति उपलब्ध गरिनेछ ।
  ९२. सामुदायिक विद्यालयहरूमा अड्ग्रेजी र बहुभाषिक माध्यमबाट शिक्षा प्रदान गर्ने नीति अनुरूप अड्ग्रेजी र बहुभाषिक पाठ्यपुस्तक उपलब्ध गराउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
  ९३. नगरपालिका भित्रका सबै विद्यालयहरूको वार्षिक उपलब्धि परिक्षणमा एक रूपता कायम गर्ने सबै कक्षाहरूको परिक्षा संचालन नगरपालिकाको स्थानीय परिक्षा नियन्त्रण कार्यालयले संचालन गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।
  ९४. सामुदायिक विद्यालयको सिकाइ उपलब्धि अभिवृद्धिका लागि विद्यालय शिक्षक र प्र.अ.लाई शैक्षिक सत्रको सुरुवातमा सामूहिक रूपमा नगरपालिकाबाट कार्यसम्पादन सम्झौता गराईने नीति अवलम्बन गरिने छ ।
  ९५. समाजमा रहेका अनुभवी व्यक्ति तथा जेष्ठ नागरिकबाट सामुदायिक विद्यालयमा अतिरिक्त कक्षा (नैतिक शिक्षा, जीवनोपयोगी शिक्षा, स्थानीय तथा रैथाने प्रविधि) सञ्चालन गर्ने नीति लिईने लिईने छ ।
  ९६. सामुदायिक विद्यालयहरूका शिक्षकका लागि सेवा प्रवेश, सेवाकालीन र पुनर्तज्जगी तालिमका लागि काठमाण्डौ विश्वविद्यालय शिक्षा संकायको डिन कार्यालय सँग समन्वय गरी कार्यसम्पादन गरिनेछ ।
  ९७. विद्यालयमा नयाँ जनशक्ति भिन्न्याउने उद्देश्यले आगामी आर्थिक वर्षमा पनि २० वर्ष स्थायी सेवा अवधि पूरा गरी ५० वर्ष उमेर नाधेको र अनिवार्य अवकाश हुन ५ वर्षसम्म बाँकी रहेका शिक्षकले अवकाश लिन चाहेमा शिक्षकलाई नगद र प्रशंसापत्रसहित सम्मान गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
  ९८. नतिजाका आधारमा उत्कृष्ट विद्यालयका विद्यालय व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारी, प्रधानाध्यापक र विषय शिक्षकलाई वार्षिक रूपमा नगरपालिकाबाट सम्मान गरिनेछ ।
  ९९. नगर क्षेत्रभित्रका सामुदायिक विद्यालयहरूको शैक्षिक गुणस्तर अभिवृद्धि गर्न विषय विज्ञ सहित नगर शिक्षा समितिले कम्तिमा वर्षमा १ पटक विद्यालय अनुगमनको नीति लिईने छ । अनुगमनका लागि अनुगमन मुल्यांकन फारम तयार गरी अनुगमनका बेला स्थलगत रूपमा भरिएको फारम एक प्रति विद्यालयमा र एकप्रति नगर शिक्षा शाखामा रहने व्यवस्था गरिने छ । यसै मुल्यांकनका आधारमा विद्यालयको बर्गिकरण गरिने छ ।
  १००. यस नगरभित्र रहेका विद्यार्थीहरूलाई प्राविधिक शिक्षामा स्नातक तह गर्ने विद्यार्थीलाई भौचर वेश छात्रवृत्ति उपलब्ध गराउने नीति लिईने छ ।
- उ) महिला वालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखा

१०१. नेपालको संविधान, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय सन्धी समझौता र राष्ट्रिय कानुन तथा स्थानीय कानुन अनुसार लक्षित वर्गलाई सशक्तीकरण गरी मुलप्रवाहिकरणमा ल्याई दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्नका लागि विकासका हरेक गतिविधिमा समावेश गरी प्रत्यक्ष सहभागिता वृद्धि गर्ने मौजुदा नीति कडाइका साथ पालना गरिनेछ ।
१०२. किशोरीहरूको समुह गठन गरी विभिन्न किशोर किशोरीसँग सम्बन्धित चेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । लैंगिक हिंसा निवारण कोष, एकल महिला कोष वाल कोष एकीकृत कोषको स्थापनाको लागि समिति बनाई कृयाशिल गरिनेछ ।
१०३. जेष्ठ नागरिक र अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई वडास्तरमा सिविर संचालन गरी परिचय पत्र वितरण गरिने कार्यलाई निरन्तरता दिईने छ ।
१०४. मानव बेचबिखन तथा लैंगिक हिंसाबाट प्रभावितहरूको संरक्षण र पुनर्स्थापनाका लागि जोड दिईनेछ ।
१०५. बालबालिका तथा किशोर/किशोरी माथि हुने दुर्व्यवहार, हिंसा र भेदभावको अन्त्यका लागि स्थानीय तह, समुदाय, विद्यालय, निजी क्षेत्र सञ्चार जगत र बालअधिकारका क्षेत्रमा क्रियाशिल संस्थाहरूसंग सहकार्य गरिनेछ ।
१०६. हिंसा, दुर्व्यवहार, भेदभावमा परेका, मानसिक स्वास्थ्य समस्यम भएका, अशक्त परिवार विहिन विपन्न ज्येष्ठ नागरिकहरूको संरक्षण सम्बर्द्धनका लागि दिवा सेवा केन्द्र संचालनका साथै तिर्थ धाम गराउने व्यवस्था गराईने छ ।
१०७. आधारभूत शिक्षा, स्वास्थ्य सेवा, आयआर्जन र स्थानीय तहले दिने अन्य सेवा सुविधाहरूमा यौनिक अल्पसंख्यकहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१०८. नेपाल सरकारको राष्ट्रिय नीति अनुसार वि.स.२०८७ साल सम्म बालमैत्री स्थानीय तह घोषणगरि सक्ने रहेको हुदैँ यस आ.ब.मा केही वडाहरू बाल मैत्री वडा घोषण गर्ने नीति लिईने छ ।
१०९. आधारभूत शिक्षा, स्वास्थ्य सेवा, आयआर्जन र राज्यले दिने अन्य सेवा सुविधाहरूमा अपाङ्गता भएका नागरिकहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
११०. सुखी र खुशी घर समृद्ध समाज निर्माण अभियान संचालनको लागि सासु बुहारी कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
१११. एक घर एक गृहिणी महिला व्यवसायिक र स्वरोजगार बनाउने अभियानका साथ विदेश पलायनलाई न्युनिकरण गर्न सिपमुलक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
११२. महिला जनप्रतिनिधिको क्षमता अभिवृद्धि गर्न नेतृत्व विकास गराईनेछ ।
११३. सामाजिक विकृति, विसंगती, विभेद तथा घरेलु हिंसा न्युनिकरणको लागि लागु पदार्थ दुरव्यसन, जाड रक्सी र जुवा तास नियन्त्रणको लागि (शुन्य टोल) नभएको टोललाई पुरस्कृत र भएको टोललाई जरिवाना गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

११४. बालबालिकामा लगानी गराँ, समृद्ध नगरपालिका बनाओ भन्ने अभियानका साथ बालबालिकामा लगानी गरिनेछ ।
११५. समाजमा पछाडी पारिएका वर्ग दलित, लोपोउन्मुख, सिमान्तकृत जनजातीको लागि विशेष किसिमको कार्यक्रम संचालन गरि पहुँचमा अभिवृद्धि गरिनेछ ।
११६. ऐतिहासिक सास्कृतिक सम्पदाको संरक्षण सम्वर्द्धन गरि सास्कृतिक जगेर्ना गरिनेछ ।
११७. आमाबाबु बिहिन बालबालिकाको शिक्षा, स्वास्थ्य र पोषणको व्यवस्था गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।

ऊ) वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

११८. स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलन गरी विपदबाट जनधनको क्षति न्यूनीकरण गर्न आवश्यक पूर्व तयारी गरिनेछ ।
११९. विपदबाट हुने आर्थिक तथा भौतिक क्षतिलाई सम्बोधन गर्न कृषि, घरेलु तथा साना उद्योगलाई सहलियत दरमा बिमा गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१२०. नगरपालिकाभित्र उत्सर्जन हुने फोहोर व्यवस्थापनका लागि बडागत सचेतनामूलक कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिनेछन् ।
१२१. वातावरणमैत्री बडा घोषणा गरी क्रमशः वातारणमैत्री नगर घोषणाको कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१२२. सबै आयोजनाहरूको प्रारम्भिक वातारणीय परिक्षण (आ.इ.इ.) र वातारणीय प्रभाव मूल्याङ्कन (इ.आइ.ए.) गरेपछि मात्र परियोजना कार्य अघि बढाइनेछ ।
१२३. संघीय तथा प्रदेश सरकार सँग दमकलको व्यवस्था गरिदिन पहल कदमी लिइनेछ ।
१२४. विपद् व्यवस्थापन कोषलाई निरन्तरता दिई विपद् रोकथाम, प्रतिकार्य, पुनर्लाभ र पुनर्स्थापना कार्य गरिनेछ ।
१२५. घरबाट उत्सर्जन हुने फोहोरलाई घरमै वर्गीकरण गरी संकलन गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ र कुहिने फोहोरलाई प्राङ्गणिक मल उत्पादन गरिने र नकुहिने फोहोरको विक्रि गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१२६. वन जंगलबाट निस्कने पात पतिङ्गर तथा सुकेका अन्य झारपात खरिद गरी प्राङ्गणिक मल उत्पादन गर्ने र त्यसरी उत्पादित मल स्थानिय किसानहरूलाई सहलियत दरमा विक्रि वितरण गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
१२७. सामुदायिक वन तथा अन्य वन क्षेत्रमा आगलागि नियन्त्रणका लागि अग्नि रेखा निर्माण तथा बर्खाको पानी पुनर्भरणका लागि एक सामुदायिक वन ५ पोखरी निर्माण कार्यको थालीन गरिने छ ।

१२८. संघ तथा वागमती प्रदेश सरकारसंगको साझेदारीमा ईन्द्रावती नदी, चाखोला र ढाँडखोला लगायतका नदी कटान क्षेत्रहरूमा तटवन्ध निर्माण गरी खेती योग्य जमिन, आवास तथा उद्योग संरक्षण कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

घ) सुशासन तथा सेवा प्रवाह

अ) सेवा प्रवाह/लक्षित वर्ग

१२९. सामाजिक सुरक्षा भत्तालाई बैकिङ प्रणालीमा व्यवस्थित गर्ने पद्धतिलाई निरन्तरता दिइनेछ । सो भत्ता वितरणका लागि सम्बन्धि वडा कार्यालयबाट सेवा प्रवाह गर्न बैंकसँग समन्वय गर्ने प्रक्रिया अगाडी बढाईनेछ ।

१३०. यस नगरको भौतिक पूर्वाधार विकासलाई व्यवस्थित र दीर्घकालीन वनाउन स्थानीय नीति तथा योजना आयोग मार्फत तर्जुमा गरिएको आवधिक योजनालाई कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

१३१. नगरपालिकामा रहेका जनशक्ति व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाले गरेको O and M सर्वेक्षण का आधारमा कर्मचारीको सुरक्षाका लागि सामाजिक सुरक्षा कोषमा आवद्ध हुने व्यवस्था लाई उगाडी बढाईने छ ।

१३२. यस नगरको दिगो विकासका लागि दिगो विकासका राष्ट्रिय लक्ष्यलाई स्थानीयकरण गरिनेछ ।

१३३. यस नगर क्षेत्रभित्र सम्भाव्यता अध्ययन गरी कम्तिमा एउटा एकीकृत बस्ती विकास योजना तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ ।

१३४. यस नगरपालिकाले बर्गिकरण गरेको जग्गाको आधारमा कृषियोग्य जमिन भनी तोकिएको क्षेत्रमा आवास निर्माणमा रोक लगाईने छ ।

१३५. प्रत्येक वडामा रहेका सामुदायिक भवन, पार्क, चौतारी, पाटीपौवा, मठ-मन्दिर, गुम्बाहरूको आवश्यक मर्मत सम्भार गरी स्थानीय समूहहरूको बैठक तथा जेष्ठ नागरिक मिलन केन्द्रको रूपमा प्रयोग गर्ने गरी आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।

१३६. सङ्घीय तथा प्रदेश सरकारसँगको साझेदारीमा लैंगिक हिंसा निवारण कोष, कार्यान्वयनका लागि नीतिगत तथा संरचनात्मक प्रबन्ध गरिनेछ ।

१३७. नगर क्षेत्र भित्र शब-बाहन व्यवस्थापन कार्यलाई व्यवस्थित गर्न आ.व. २०८०/८१ मा थान-१ सब-बहान प्राप्त गर्न सम्बन्धित निकाय, संघ संस्था र सरकारी निकायसंग सहकार्य गरिनेछ ।

१३८. नगरपालिकाभित्र निर्माण हुने संरचनाहरू सार्वजनिक सडक, स्वास्थ्य भवन, विद्यालय एवम् सामुदायिक भवन तथा शौचालय आदिलाई अपाङ्गमैत्री बनाउने कार्यको थालनी गरिनेछ ।

१३९. संघ सरकारको सहकार्यमा भूमिहीन नागरिकका लागि बसोबास गर्ने घरपरिवारलाई जग्गाधनी पूर्जा वितरण गर्ने कार्यमा सहजीकरण गरिनेछ ।

१४०. बालबालिका संरक्षण, बालविकास र बाल सहभागिता मार्फत बालबालिका विरुद्ध हुने सबै प्रकारका विभेद, शोषण, दुर्व्यवहार र हिंसाको अन्त्य गरी बालबालिकाको सर्वाङ्गीण विकासका लागि बालमैत्री स्थानीय शासनका लागि कानुनी प्रबन्ध गरी बालमैत्री वडा घोषणा गर्दै बालमैत्री नगर घोषणा गर्ने दीर्घकालीन नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
१४१. नगरपालिका भित्र रहेका अनाथ बालविलिकाको पालन पोषण, हेरचाह र शिक्षा दिक्षाको लागि आवश्यक प्रवन्ध मिलाईनेछ ।
१४२. अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सबै प्रकारका अधिकारको प्रत्याभूत गर्दै समष्टिगत विकासका लागि सहभागितामूलक नीति र अपाङ्गमैत्री भौतिक पूर्वाधार विकासमा जोड दिइनेछ । अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सामाजिक पुनःस्थापना कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
१४३. सामाजिक सुरक्षा व्यवस्थापन तथा व्यक्तिगत घटना दर्ता प्रणालीलाई प्रविधिमैत्री र सरल बनाउनका लागि राष्ट्रिय परिचयपत्र तथा पञ्चीकरण विभागको समन्वयमा सञ्चालित अनलाईन प्रणालीलाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१४४. हरेक वडाबाट जन्म, मृत्यु र बसाइसराई दर्ता लगायतका पञ्जिकरणसम्बन्धी विवरण प्रत्येक महिना नगरपालिकाको सामाजिक विकास शाखामा पठाउनुपर्ने व्यवस्था र प्रत्येक वडाले सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने व्यक्तिहरू र मृत्यु भएमा व्यक्तिहरूको नामावली सार्वजनिक गर्नुपर्ने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
- आ) क्षमता विकास र नवप्रवर्तन
१४५. नगरपालिकाको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण (O and M) गरी उक्त सर्वेक्षणको प्रतिवेदन बमोजिम कर्मचारीको दरबन्दी व्यवस्थापन गरिनेछ ।
१४६. स्थानीय सेवा आयोग गठन गरी नगरपालिकाको सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित र नागरिक मैत्री बनाउन दरबन्दी संरचनालाई छारितो बनाईने छ ।
१४७. बार्षिक खरिद योजना तथा खरिद योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१४८. खरिद ऐन र नियमावलीको प्रबन्ध बमोजिम पर्यास स्पेसिफिकेशनमा उल्लेख गरेर मात्र खरिद गरिने नीतिको अवलम्बन गरिनेछ ।
१४९. साझा सरोकारको विषयमा छिमेकी पालिकाहरूसंग समन्वय तथा सहकार्य गरी नागरिक सेवा प्रवाहमा सहजता ल्याईने छ ।
१५०. नगरपालिकाको सेवा प्रवाहलाई व्यवस्थित गर्न नागरिकको गुनासो सुन्न कल सेन्टरको स्थापना गरी संचालन गरिनेछ ।
१५१. आ.व. २०८०/८१ मा समावेश गरिएका नीति तथा कार्यनीतिहरूको कार्यान्वयनको अवस्था मापन गर्न नगर नीति तथा योजना आयोगसँगको समन्वयमा नगरसभाको हिउदे अधिवेशन अगावै नीति परीक्षण गर्ने कार्यको थाली गरिनेछ ।
१५२. आर्थिक सहायता सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण गरी लागु गरिनेछ ।

१५३. नगर अस्पताल परिसरमा फार्मेसी स्थापनाको लागि नीजि क्षेत्रसँग सहाकार्य गरी कार्यक्रम अघि बढाइनेछ ।
१५४. नगरपालिका भित्रका जनप्रतिनिधि, सरकारी कर्मचारी, शिक्षक, विद्यार्थीले अनिवार्य रूपमा नेपालमा बनेको कपडाको पोशाक लगाउनुपर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
१५५. नगरबाट हरेक वर्ष जनताको घरदैलोमा सेवा प्रवाहको सन्तुष्टि मूल्याङ्कन प्रयोजनका रिपोर्ट कार्ड वितरण गरिनेछ । ती कार्डहरूमा जनताले स्थानीय सरकारको कामको मूल्याङ्कन गरी अङ्ग दिने व्यवस्था गरिनेछ । त्यस्ता रिपोर्ट कार्डहरू अध्ययन गरी सो रिपोर्ट सार्वजनिक गरीनुका साथै जनताले देखाएका गल्ती, कमजोरी सुधार्ने र गुनासो समाधान गरिनेछ ।
१५६. सार्वजनिक सुनुवाई, नागरिक बडापत्र, सामाजिक परीक्षण र सार्वजनिक परीक्षण कार्यलाई अनिवार्य गरिनेछ ।
१५७. नगरपालिकामा ब्रोन्डब्यान्ड सेवा विस्तार गरीसकिएको हुँदा इन्टरनेट सेवाको पहुँच र प्रयोग विस्तार गरी सूचना प्रविधिमार्फत जनतासम्म सेवा प्रवाह गरिनेछ ।
१५८. स्मार्ट नगरपालिकाको अवधारणालाई मूर्त रूप दिन नगरपालिकाको विद्युतीय प्रोफाइल वा डिजिटल प्रोफाइल तयार गरी नगरपालिकाबाट प्रदान गरिने सेवालाई सोको माध्यमबाट छिटो, छरितो र प्रभावकारी रूपमा जनतासम्म प्रवाह गरिनेछ ।
१५९. नगरपालिकाभित्र सञ्चालन हुने योजनाहरूमा दोहोरोपना आउन दिइने छैन । योजना सञ्चालन गर्दा ४ प्रतिशत कन्टेन्जेन्सी र १० प्रतिशत मर्मतसम्भार कोष कट्टिको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ ।
१६०. विभिन्न गैरसरकारी संस्था, सहकारी, निजी तथा अन्य संघ संस्थाको वार्षिक कार्यक्रमहरू अनिवार्य रूपमा नगरपालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेटमा समावेश गराउने व्यवस्था मिलाईने छ ।
१६१. मौजुदा ऐन, कानूनहरूलाई समय सापेक्ष र आवश्यकतानुसार संशोधन र आवश्यक थप ऐन कानूनहरूको तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
१६२. नगरक्षेभित्र रहेका सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरूको क्षमता अभिवृद्धि गरी सामुदायिक वन उपभोक्ताहरूले उठाईको राजश्व रकमको १० प्रतिशत रकम नगरपालिकाको सञ्चित कोषमा दाखिला गर्ने व्यवस्था मिलाईने छ ।

ड) राजस्व परिचालन

१६३. नगरपालिकाको वर्तमान राजस्व प्रणालीलाई पारदर्शी बनाउन राजस्व सुधार कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
१६४. नगरपालिकाले निर्माण गरेको नक्सापास सम्बन्धि मापदण्ड २०७५ बन्नु अगाडी निर्माण भएका आवासीय घर, स्थायी/अस्थायी ठहरा, पक्की भवन तथा व्यवसायिक भवनको

सम्बन्धित घर धनी आ.व. २०८१/८२ को पहिलो ६ महिना भित्र अभिलेखीकरण गर्न आएमा अभिलेखिकरण गर्दा लाग्ने जरिवानामा छुट दिने व्यवस्था मिलाईनेछ।

- १६५. वस्तु तथा सेवा उत्पादन, विक्री वितरण गर्ने नगरक्षेत्र भित्र सञ्चालन हुने सबै प्रकारका व्यवसायहरूलाई करको दायरामा अनिवार्य सामावेश हुनुपर्ने व्यवस्थालाई व्यवस्थित गर्न आ.व. २०८१/८२ को पहिलो ६ महिनाभित्र दर्ता हुन आउने व्यवसायीलाई व्यवसाय दर्तामा लाग्ने वार्षिक शुल्कमा जरिवाना छुट दिने व्यवस्था मिलाईनेछ।
- १६६. करदाताको कर सचेतना अभिवृद्धि मार्फत् कर सङ्कलन बढाउन सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ। कर प्रशासनलाई मितव्ययी र चुस्त बनाइनेछ। सम्पत्ति कर सङ्कलन बडा कार्यालयबाट गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईने छ।
- १६७. नगरपालिकाभित्र सञ्चालनमा रहेका उद्योग, व्यवसाय र होटलहरूलाई अनिवार्य रूपमा दर्ता/सूचीकृत गराई करको दायरामा ल्याउने कार्यलाई निरन्तरता दिइनेछ।
- १६८. कृषि क्षेत्रको उत्थान र प्रवर्धनका लागि आगामी आ.व.देखि कृषिसम्बन्धी फर्म, उद्योग, व्यवसायिक संस्थाको दर्ता वा नवीकरण शुल्कमा ५०% छुट दिने व्यवस्था गरिनेछ।
- १६९. नगर क्षेत्रभित्रका सार्वजनिक स्थल, ऐलानी जग्गा वा बाटोको छेउमा व्यवसाय वा नीजि प्रयोजनका लागि निर्माण गरी प्रयोग गरिरहेका घर टहराहरूलाई यसै आर्थिक वर्षदेखि बहाल विटौरी शुल्क तोकिएको कानुन बनाई दर निर्धारण गरी संकलन गरिनेछ।
- १७०. सार्वजनिक जग्गाको लगत सङ्कलन तथा राजस्व वृद्धि अभियान सञ्चालन गरिनेछ।
- १७१. नगरपालिका क्षेत्रभित्र बसोवास गर्ने गरिवीको रेखामुनी रहेका नागरिकलाई मध्यनजर गरी नगरपालिकाले लगाउदै आएको सम्पति कर मध्ये रु १० लाख रुपैया सम्मको सम्पत्तिकरमा शतप्रतिशत कर छुट दिने व्यवस्था मिलाईने छ।

च) न्यायिक समिति

- १७२. सबै नगरबासीहरूलाई छिटो, छरितो, पहुँच योग्य र प्रभावकारी न्याय सेवा प्रदान गर्ने नीति अवलम्बन गरिनेछ।
- १७३. मेलमिलाप तथा बहुसरोकारवाला द्वन्द्व रूपान्तरणका क्षेत्रमा कार्यरत व्यक्ति तथा संघ संस्थाहरूलाई तालिम लगायतका कार्यहरूमा सहभागिता गराईने नीति अवलम्बन गरी बडा र नगर मेलमिलाप केन्द्र सञ्चालन कार्यविधि, न्यायिक समिति र मेलमिलापकर्ताहरूको सेवा शर्त तथा सुविधा सम्बन्धी नियमावली अद्यावधिक गरी लागू गरिनेछ।
- १७४. विवाद भएपछी समाधान गर्ने तर्फमात्र नभई विवादको सूजना नै नहुने वातावरण तथा परिस्थितिको सूजना गर्न विवाद न्युनिकरणका लागि सचेतना कार्यक्रमहरूको आयोजना गरिने छ। साथै नकारात्मक सोचको कारणबाट समाजमा विकृतिहरू बढ्दै गएकाले सकारात्मक सोच र तनाव व्यवस्थापनका कार्यक्रहरू सञ्चालन गर्दै लागिनेछ।

१७५. न्यायिक समिति, मेलमिलापको प्रक्रिया र सकारात्मक सोचको बारेमा विद्यालयस्तरमा समेत तालिम प्रदान गर्ने तथा बाल अधिकार लगायत सामाजिक ऐन कानूनका बारेमा जानकार बनाउँदै समुन्नत समाजको निर्माण गरिनेछ ।
१७६. व्यक्ति, समूह तथा संघ संस्थाहरुबाट समेत रकम थपी योगदान गर्न सक्ने व्यवस्था सहितको कार्यविधि अद्यावधिक गरी लागू गरिनेछ ।
१७७. न्यायिक समितिको दैनिक कार्य सहज र व्यवस्थित गर्न थप जनशक्ती, सफटवेयर प्रणाली टेलीफोन लगायत श्रव्यदृश्य जडान सहितको एक सहज र सरल पहुँच सहितको ईजलास कक्षको निर्माण गरिनेछ । आवश्यक सञ्चार उपकरणको लागि बजेट विनियोजन गरिनेछ ।
१७८. समाजमा रहेको मदिरा सेवन तथा विक्री वितरण गर्ने प्रक्रियालाई विध्यमान कानूने नियन्त्रण र नियमन गरि सभ्य र सुसंस्कृत समाजको स्थापनाको लागि काम गरिनेछ । यसको लागि व्यबसाय दर्तामा आवद्धता गरि मदिरा व्यबसायलाई करको दायरामा ल्याई व्यवस्थित गरिनेछ ।

आदरणीय नगरसभाका सदस्यज्यूहरू,

अब म मण्डनदेउपुर नगरपालिकालाई जनअपेक्षा अनुरूपको सशक्त र प्रभावकारी स्थानीय सरकारको रूपमा विकास गर्ने आवश्यक सहयोग गर्ने नेपाल सरकार, बागमती प्रदेश सरकार, नगरसभाका सदस्यज्यूहरू, विज्ञ सल्लाहकार समूह, स्थानीय नीति तथा योजना आयोग, स्थानीय शिक्षक सेवा आयोग, निजी क्षेत्र, नागरिक समाज, विभिन्न संघ-संस्था, सुरक्षाकर्मी, पत्रकार, नगरवासी, वुद्धिजिवी र कर्मचारी वर्गमा हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दै यो नीति तथा कार्यक्रम सफल कार्यान्वयनमा सबैको पूर्ण सहयोग प्राप्त हुने आशा र विश्वास व्यक्त गर्दछु ।

समृद्ध देउपुर र मण्डनः कृषि उद्घम र पर्यटन
धन्यवाद !